

Discriminatie van ‘MOE-landers’

Samenvatting

De ‘MOE-landers’ vormen een bevolkingsgroep die in Nederland de afgelopen jaren behoorlijk in omvang is toegenomen. Met ‘MOE-landers’ worden bedoeld personen afkomstig uit de Midden- en Oost-Europese EU-landen als Polen, Roemenië en Bulgarije. De media berichten de afgelopen jaren geregeld over de ‘Poolse gastarbeiders’ en meestal niet op positieve wijze.

Hoewel veelal wordt verondersteld dat de ‘MOE-landers’ pure arbeidsmigranten zijn, blijken zij zich toch ook vaak in Nederland te vestigen. Het aantal ‘MOE-landers’ is de afgelopen jaren in ieder geval fors toegenomen. Op 1 januari 2011 stonden bijna 200.000 personen uit een van deze landen in Nederland ingeschreven als inwoner of als werknemer, meer dan een verdubbeling ten opzichte van 2007. Meer dan de helft van de ‘MOE-landers’ is afkomstig uit Polen.

Het Bureau Discriminatiezaken krijgt signalen over ‘Polen’ die overlast zouden veroorzaken. Deze signalen komen vooral uit het Westland, maar ook uit de Haagse stadsdelen Segbroek en Laak en uit de Bollenstreek.

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat ruim een derde van de Polen in Nederland discriminatie ervaart. Het aantal klachten over discriminatie van ‘MOE-landers’ dat het Bureau Discriminatiezaken bereikt, is de afgelopen vijf jaar in ieder geval fors gestegen. Deze klachten gaan vrijwel uitsluitend over discriminatie op grond van ras en nationaliteit en betreffen vooral de arbeidsmarkt en de media.

Inleiding

De zogenaamde ‘MOE-landers’ vormen een bevolkingsgroep die in Nederland de afgelopen jaren behoorlijk in omvang is toegenomen. Met ‘MOE-landers’ worden bedoeld personen afkomstig uit de Midden- en Oost-Europese EU-landen: Polen, Hongarije, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Estland, Letland en Litouwen (sinds 2004 in de EU) en Roemenië en Bulgarije (sinds 2007).

De media berichten de afgelopen jaren geregeld over de ‘Poolse gastarbeiders’ en meestal niet op positieve wijze: ‘Oost-Europese ‘gastarbeiders’ blijven in Nederland’¹, ‘Poolse arbeiders zijn de ‘witte Marokkanen’², ‘Zijn de Poolse migranten een vloek of een zegen?’³, ‘Polen vooral goed voor ‘vies’ werk’⁴, ‘Polen

¹ http://www.wereldomroep.nl/actua/nl/samenleving/polen_nederland_20070921

²

http://www.telegraaf.nl/binnenland/1515929/_Polen_zijn_de_witte_Marokkanen_.html?cid=rss

³ <http://weblogs2.nrc.nl/discussie/2007/12/11/zijn-de-poolse-migranten-een-vloek-of-een-zegen/>

⁴ http://www.ad.nl/economie/2987469/Polen_vooral_goed_voor_vies_werk.html

*in Nederland raken aan lager wal*⁵, *'Buurt bang voor overlast Polen'*⁶. Overigens is vaak niet duidelijk of, als over 'Polen' gesproken wordt, specifiek Polen bedoeld worden of dat 'Polen' als een generieke term voor alle 'MOE-landers' gebruikt wordt. Als verreweg de grootste groep bepalen Polen in ieder geval nadrukkelijk het beeld van de 'MOE-landers'.

Vanuit het maatschappelijk veld bereiken steeds meer signalen het Bureau Discriminatiezaken dat er een verschuiving aan de gang is in groepen die negatief in de aandacht komen en daarmee vaak te maken hebben met vooroordelen en negatieve bejegening. 'Polen' worden steeds meer genoemd als 'probleemgroep'. Dit zou tot (een toename van) discriminatie van Polen (en andere 'MOE-landers') kunnen leiden.

In dit factsheet wordt kort ingegaan op de signalen en klachten over discriminatie van 'MOE-landers' die het Bureau Discriminatiezaken de afgelopen jaren bereikten.

Achtergrond

Hoewel veelal wordt verondersteld dat Polen (en andere 'MOE-landers') pure arbeidsmigranten zijn, blijken zij zich toch ook vaak in Nederland te vestigen. Daarom wordt gewaarschuwd dat met deze groep niet dezelfde fouten gemaakt moeten worden als met eerdere groepen arbeidsmigranten, die uiteindelijk vestigingsmigranten bleken te zijn. De vraag is echter in hoeverre een vergelijking met bijvoorbeeld de Turken en Marokkanen in de jaren '70 realistisch is. De 'MOE-landers' zijn een andere groep en de wereld is inmiddels ook veranderd (de internationale mobiliteit is bijvoorbeeld enorm toegenomen).

Het aantal 'MOE-landers' is de afgelopen jaren in ieder geval fors toegenomen. Op 1 januari 2011 stonden bijna 200.000 personen uit een van deze landen in Nederland ingeschreven als inwoner of als werknemer. In 2007 waren dit er nog ongeveer 80.000.⁷ In vijf jaar tijd is dit aantal dus meer dan verdubbeld. Meer dan twee derde van de ingeschreven 'MOE-landers' is afkomstig uit Polen (136.000). Aangezien verondersteld wordt dat niet alle 'MOE-landers' ingeschreven zijn, ligt het daadwerkelijke aantal overigens waarschijnlijk hoger.

Het aandeel 'MOE-landers' is over het algemeen wat groter in land- en tuinbouwgebieden. Relatief de meeste 'MOE-landers' wonen in het Noord-Brabantse Zundert (3% van de bevolking). Daarna volgen gemeenten in Hollands Midden en Haaglanden: Den Haag met 2,5% en Lisse en Noordwijkerhout met allebei iets meer dan 2%.

Signalen

De meeste signalen die het Bureau Discriminatiezaken krijgt over Polen komen uit het Westland. Men is hier nogal overvallen door de 'Polengolf'. Er waren in eerste instantie huisvestingsproblemen, maar inmiddels weten betrokken partijen als

⁵ http://www.ad.nl/binnenland/3076430/Polen_in_Nederland_raken_aan_lager_wal.html

⁶ http://www.ad.nl/denhaag/westland/3064534/Buurt_bang_voor_overlast_Polen.html

⁷ <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/allochtonen/publicaties/artikelen/archief/2011/2011-3442-wm.htm>

gemeente en politie hoe hier mee om te gaan. Polen worden wel vaak aangehouden door de politie (drank, aanrijdingen). Onlangs was er een inbraakgolf, toen werd door sommige inwoners ook direct gezegd, “dat waren natuurlijk Polen”. De Polen zijn in Westland dan ook de ‘nieuwe Marokkanen’. Het negatieve imago van Polen in het Westland werd recent ook duidelijk in beeld gebracht in een uitzending van EenVandaag.⁸ Dergelijke signalen werden eerder ook al opgevangen in de Bollenstreek.

Ook in Den Haag zijn Polen echter een ‘issue’. Vooral in de stadsdelen Laak en Segbroek komt dit naar voren. Polen zouden veel overlast veroorzaken. In Segbroek wordt gezegd dat discriminatie voorkomt in het stadsdeel, voornamelijk gericht tegen “moslims en Polen”. De discriminatie zou zich vooral voordoen op straat en bij burenruzies. Verondersteld wordt dat onbekendheid met elkaar hier een rol speelt.

In Delft beginnen Polen eveneens een ‘issue’ te worden, maar nog niet in die mate als in bijvoorbeeld Den Haag.

Voor zover er al specifiek beleid gevoerd wordt met betrekking tot MOE-landers in het algemeen of Polen in het bijzonder, heeft dit te maken (vrijwillige) inburgering en vooral met huisvesting. Het gaat dan met name om het tegengaan van illegale bewoning en overbewoning.⁹

Recent onderzoek SCP

Van de Polen in Nederland ervaart ruim een derde discriminatie. In ongeveer de helft van de gevallen gebeurt dit op het werk, bij het vinden van een baan en op straat. Dit schrijft het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in het op 8 september 2011 verschenen rapport *Poolse migranten. De positie van Polen die vanaf 2004 in Nederland zijn komen wonen*.¹⁰ Deze studie is gebaseerd op nieuw onderzoek onder ongeveer 600 Polen, die zich in de gemeentelijke bevolkingsadministratie hebben ingeschreven en vanaf 2004, toen Polen tot de EU toetrad, naar Nederland zijn gekomen. Dit onderzoek is expliciet alleen gericht op Polen en dus niet op alle ‘MOE-landers’.

Algemeen wordt geconstateerd dat van de Polen 69% werk heeft, hetgeen overeenkomt met autochtone Nederlanders. Wel is het risico op werkloosheid verhoogd, omdat Polen vaak werkzaam zijn in tijdelijke banen en in sectoren waar het aanbod van werk sterk is gebonden aan het seizoen (land- en tuinbouw). Toch hebben weinig Polen een bijstandsuitkering, wellicht omdat zij wanneer zij voor langere tijd zonder werk zijn, terugkeren naar het herkomstland. Wel geeft iets meer dan de helft van de ondervraagde Polen aan, te verwachten over vijf jaar nog in Nederland te zijn.

Opvallend noemt het SCP dat veel Poolse jongeren een ongunstige positie innemen. Ze zijn vaak laag opgeleid, hebben een minder goede gezondheid en hoge werkloosheid. Ze gaan vooral om met andere Polen en voelen zich in Nederland niet thuis.

⁸ <http://player.omroep.nl/?afIID=13062753>

⁹ <http://www.vng.nl/eCache/DEF/97/541.html>

¹⁰ <http://www.scp.nl/dsresource?objectid=28778&type=org>

Dit terwijl in algemene zin de sociale afstand tussen Polen en autochtonen niet heel groot is. Polen gaan vaak om met andere Polen, maar ook opvallend vaak met autochtone Nederlanders. Polen blijken tamelijk geëmancipeerde opvattingen te hebben over de rollen van mannen en vrouwen. Ook hun opvattingen over homoseksualiteit blijken moderner dan verwacht.

Ondanks deze geringe sociale afstand ervaart toch ruim een derde van de Polen discriminatie. Dit percentage is wel lager dan onder de 'klassieke' migrantengroepen (van de Turken, Marokkanen en Antillianen geeft rond de 40% aan, discriminatie te ervaren).¹¹ Geslacht, opleidingsniveau, migratiemotief of verblijfsduur zijn niet van invloed op de persoonlijke ervaringen met discriminatie, maar leeftijd wel: de groep van 45 tot en met 64 jaar ervaart de minste discriminatie.

Discriminatieklachten 2006-2010

Klachten over discriminatie van 'MOE-landers' in Hollands Midden en Haaglanden namen de afgelopen jaren behoorlijk toe, hoewel het toch nog om lage aantallen ging. Werden in 2006 slechts vijf klachten van 'MOE-landers' geteld, was dit in 2009 en 2010 toegenomen tot eenentwintig. In totaal werden in de afgelopen vijf jaar 63 discriminatieklachten van 'MOE-landers' geregistreerd. Dit was bijna 2% van het totaal aantal discriminatieklachten.

Deze stijging lijkt in 2011 vooralsnog niet door te zetten. In de eerste drie kwartalen werden acht klachten van 'MOE-landers' geregistreerd. Dit betreft wel voorlopige cijfers.

Tabel 1: klachten van 'MOE-landers' 2006-2010 naar jaar

2006	5
2007	7
2008	9
2009	21
2010	21
Totaal	63

Klachten van 'MOE-landers' betreffen vrijwel uitsluitend discriminatie op grond van ras en nationaliteit, zoals te zien in tabel 2.

Voorbeeld

Een vrouw meldt dat zij ongevraagd is blootgesteld aan een tirade van een buurtbewoner over een Pools gezin dat in de wijk woont. De buurtbewoner klaagde tegen haar dat de waarde van zijn huis is gedaald is omdat er Polen in de wijk zijn komen wonen. Tevens beklagde hij zich erover dat de Polen "al het werk overnemen" waardoor zijn kinderen geen werk vinden en dat de "Poolse kinderen Nederlands moeten leren".

Tabel 2: klachten van 'MOE-landers' 2006-2010 naar discriminatiegrond

¹¹ M. Gijsberts en M. Lubbers, 'Wederzijdse beeldvorming' in: M. Gijsberts en J. Dagevos, *Jaarrapport integratie 2009*, Den Haag: SCP 2009.

Ras	55
Nationaliteit	6
Geslacht	1
Niet-wettelijke gronden	1
Totaal	63

De meeste klachten van 'MOE-landers' gaan over de arbeidsmarkt, gevolgd door media en reclame en commerciële dienstverlening. Het relatief hoge aantal mediaklachten in vergelijking met alle discriminatieklachten houdt rechtstreeks verband met de vaak negatieve berichtgeving door verschillende media over deze groep.

Tabel 3: klachten van 'MOE-landers' 2006-2010 naar maatschappelijk terrein

Arbeidsmarkt	18
Media en reclame	12
Commerciële dienstverlening	9
Collectieve voorzieningen	6
Buurt / wijk	5
Huisvesting	4
Horeca	4
Politie	2
Sport en recreatie	1
Privésfeer	1
Publieke ruimte	1
Totaal	63

Het grootste deel van de klachten betreft omstreden behandeling (uitsluiting, toepassing van regels). Daarnaast heeft een behoorlijk deel betrekking op bejegening (vooral belediging).

Voorbeeld

Een vrouw uit een 'MOE-land' die niet in het bezit is van de Nederlandse nationaliteit solliciteert bij een vervoersbedrijf naar de functie van controleur. Zij ontvangt een afwijzing, waarbij als reden gegeven wordt dat het hebben van de Nederlandse nationaliteit een vereiste is voor de functie.

Het Bureau Discriminatiezaken schrijft het vervoersbedrijf aan en brengt onder de aandacht dat het maken van onderscheid op grond van nationaliteit bij het aanbieden van een betrekking strijd met de AWGB oplevert, tenzij dit gebaseerd is op algemeen verbindende voorschriften.

Het bedrijf laat in een reactie weten dat men deze eis hanteerde omdat men in de veronderstelling verkeerde, dat dit een wettelijk vereiste was. Nu dit niet zo blijkt te zijn, heeft men het beleid aangepast. Het vervoersbedrijf verontschuldigt zich voor de gang van zaken en biedt de vrouw aan, alsnog in de selectieprocedure opgenomen te worden. Zij ziet hier echter van af.

Tabel 4: klachten van 'MOE-landers' 2006-2010 naar aard

Omstreden behandeling	46
Vijandige bejegening	16
Geweld	1

Totaal	63
---------------	-----------

De aard van de klachten van ‘MOE-landers’ wijkt niet af van de klachten van andere groepen. Er kan niet gesproken worden van specifieke ‘Polenklachten’. De vormen van uitsluiting en bejegening waar Polen en andere ‘MOE-landers’ mee te maken krijgen, zijn niet aan deze groep voorbehouden.

Voorbeeld

Een Poolse man die in Nederland woont en in het bezit is van een Pools rijbewijs, wil een auto huren. Hij krijgt bij een autoverhuurbedrijf echter te horen dat men geen auto's verhuurt aan mensen uit Oostbloklanden met een rijbewijs uit een van deze landen. Doel van dit beleid zou zijn het voorkomen van fraude.

De man voelt zich gediscrimineerd en wendt zich tot het Bureau Discriminatiezaken, dat het verhuurbedrijf schriftelijk om opheldering vraagt. Per brief laat het bedrijf weten dat dit beleid is ingesteld aangezien “door deze groepering diverse auto's zijn gehuurd en verduisterd.” Het Bureau Discriminatiezaken laat het bedrijf hierop weten dat dit beleid strijd met de Algemene Wet Gelijke Behandeling oplevert en verzoekt het bedrijf om het beleid aan te passen. Omdat het verhuurbedrijf hier niet meer op reageert, legt het Bureau Discriminatiezaken de zaak voor aan de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) met het verzoek om een oordeel.

De CGB onderzoekt de zaak en hoort ter zitting de partijen. Uiteindelijk concludeert de CGB dat het gewraakte beleid inderdaad strijd met de wet oplevert. De CGB heeft weliswaar begrip voor het feit dat het verhuurbedrijf fraude wil bestrijden, maar oordeelt dat het beleid uitgaat van vooroordelen over een groep personen van dezelfde afkomst of nationaliteit en daarom strijd met de wet oplevert.¹²

Verreweg het grootste deel van de klachten van ‘MOE-landers’ is afkomstig van Polen (62%) gevolgd door Bulgaren en Roemenen (14% respectievelijk 13%).

Tabel 5: klachten van ‘MOE-landers’ 2006-2010 naar herkomst slachtoffers

Polen	39
Bulgarije	9
Roemenië	8
Litouwen	3
Tsjechië	3
Hongarije	1
Totaal	63

De meeste incidenten vonden plaats in Den Haag, zoals te zien in onderstaande tabel. De overige klachten zijn verspreid over vrijwel de hele regio's Hollands Midden en Haaglanden.

Tabel 6: klachten van ‘MOE-landers’ 2006-2010 naar plaats voorval

Den Haag	21
Overig Haaglanden	7

¹² CGB 2010-14.

Hollands Midden	15
Overig Nederland	6
Onbekend / n.v.t.	14
Totaal	63

Conclusie

Het aantal 'MOE-landers' is de afgelopen jaren fors toegenomen. Veel 'MOE-landers' vestigen zich inmiddels ook in Nederland. De groep heeft een behoorlijk negatief imago en wordt veel met overlast geassocieerd. In hoeverre dit vooral een kwestie van beeldvorming is, is niet met zekerheid te zeggen. Er zijn wel signalen dat er op bepaalde plaatsen in ieder geval sprake is van daadwerkelijke overlast, met name in de woonomgeving.

Het aantal discriminatieklachten van 'MOE-landers' is de afgelopen jaren ook toegenomen, hoewel het nog om beperkte absolute aantallen gaat. Deze stijging kan te maken hebben met het feit dat de 'MOE-landers' steeds beter de weg weten in de Nederlandse samenleving en dus eerder op de hoogte zullen zijn van de mogelijkheid tot melden, maar niet uitgesloten kan worden dat discriminatie van deze groep ook daadwerkelijk is toegenomen onder invloed van voornoemde negatieve beeldvorming.

Bureau Discriminatiezaken

Hollands Midden en Haaglanden

FACTSHEET 2011/4

Het Bureau Discriminatiezaken publiceert geregeld factsheets over actuele onderwerpen die met gelijke behandeling te maken hebben. In deze factsheets worden achtergronden en feiten op een rijtje gezet. De factsheets zijn bedoeld om onjuiste beeldvorming en vooroordelen tegen te gaan en waar mogelijk ook specifieke knelpunten op het gebied van gelijke behandeling in kaart te brengen.